EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 12.12.2024
COM(2024) 566 final

POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

o izvajanju sklada za inovacije v letu 2023

KAZALO

1 SKLAD ZA INOVACIJE 2

1.1 Prispevek sklada za inovacije k ciljem politike EU 3

2 KLJUČNI MEJNIKI SKLADA ZA INOVACIJE V LETU 2023 5

3 GLAVNI DOGODKI PRI IZVAJANJU V LETU 2023 5

3.1 Dodelitev sredstev tretjega razpisa za obsežne projekte (LSC 2022) 5

3.2 Objava tretjega razpisa za manjše projekte (SSC 2022) in začetni izbor predlogov 8

3.3 Objava razpisa sklada za inovacije za leto 2023 (IF23) 10

3.4 Objava pilotne dražbe za vodik kot obnovljivo gorivo nebiološkega izvora (dražba IF23) 11

3.5 Izbira prvih dveh projektov v okviru partnerstva med EU in programom Catalyst 11

3.6 Pomoč pri razvoju projektov 12

3.7 Izmenjava znanja in dejavnosti komuniciranja 13

3.8 Sinergije z drugim financiranjem 13

4 KUMULATIVNO STANJE SKLADA ZA INOVACIJE DO KONCA LETA 2023 14

4.1 Pregled rezultatov rednih razpisov za zbiranje predlogov 14

4.2 Stopnje zrelosti projektov, stanje izvajanja in izzivi 15

4.3 Geografska porazdeljenost 16

4.4 Podprti sektorji 18

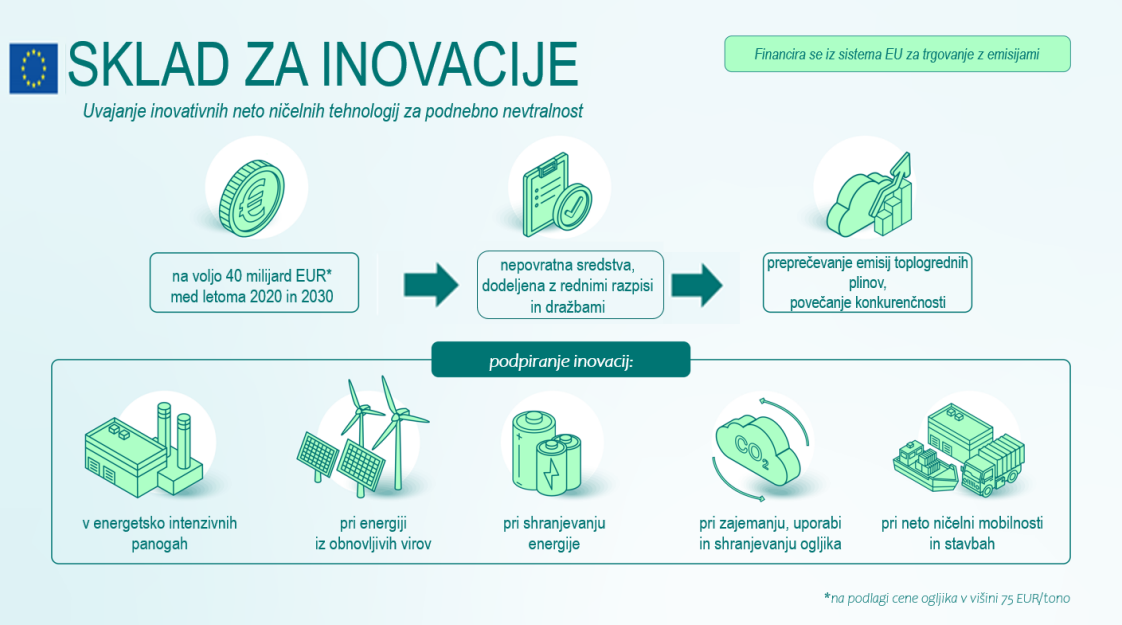
4.5 Preprečene emisije toplogrednih plinov 20

5 SKLEPI 21

1 SKLAD ZA INOVACIJE

Sklad za inovacije je eden največjih programov financiranja na svetu za predstavitev inovativnih komercialnih brezogljičnih in nizkoogljičnih tehnologij. Njegov cilj je na trg uvesti nove rešitve za razogljičenje sektorjev, vključenih v sistem EU za trgovanje z emisijami (EU ETS), v podporo prehodu Evrope na podnebno nevtralnost. Sklad za inovacije se financira s prihodki od prodaje pravic iz EU ETS na dražbi, sam pa zagotavlja financiranje, večinoma v obliki nepovratnih sredstev, za podporo projektom na petih ključnih področjih (glej sliko 1 spodaj). V okviru sklada za inovacije se sredstva trenutno dodeljujejo predvsem z odprtimi konkurenčnimi razpisi za zbiranje predlogov ali konkurenčnimi postopki zbiranja ponudb (v nadaljnjem besedilu: dražbe). Sklad za inovacije projekte podpira tudi s svetovalnimi storitvami (pomoč pri razvoju projektov) in prispevki za operacije mešanega financiranja z drugimi instrumenti EU (npr. InvestEU).

Slika 1: Ključni elementi sklada za inovacije



Generalni direktorat Evropske komisije **za podnebno politiko (GD CLIMA)** nosi splošno odgovornost za razvoj in izvajanje politike sklada za inovacije. Komisija je odgovorna tudi za sprejetje sklepa o zneskih dodeljene finančne pomoči in je pooblastila **Evropsko izvajalsko agencijo za podnebje, infrastrukturo in okolje (CINEA)** za objavo in ocenjevanje razpisov za zbiranje predlogov ter upravljanje sporazumov o dodelitvi nepovratnih sredstev.

V skladu s členom 10a(8) direktive o EU ETS[1] bo Komisija letno poročala Odboru za podnebne spremembe o izvajanju Sklada za inovacije. To poročilo vsebuje razčlenitev projektov, ki so jim bila dodeljena sredstva, po sektorjih in državah članicah ter analizo, kako bodo ti projekti prispevali k cilju EU, da do leta 2050 doseže podnebno nevtralnost.

To poročilo zajema izvajanje sklada za inovacije **do 31. decembra 2023**.

[1] Direktiva 2003/87/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. oktobra 2003 o vzpostavitvi sistema za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov v Uniji in o spremembi Direktive Sveta 96/61/ES (UL L 275, 25.10.2003, str. 32).

1.1 Prispevek sklada za inovacije k ciljem politike EU

Glavni cilj sklada za inovacije ostaja podpiranje razogljičenja v sektorjih, vključenih v EU ETS, in prispevanje k ciljem EU za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, kot so opredeljeni v evropskih podnebnih pravilih[2], hkrati pa podpiranje nujnih prednostnih nalog politike in pomoč pri gospodarskem prehodu z ustvarjanjem novih poslovnih modelov „čiste industrije“.

- Pričakuje se, da se bo s 104 projekti v portfelju sklada za inovacije do konca leta 2023 v prvem desetletju delovanja preprečil izpust emisij v višini 442 milijonov ton ekvivalenta ogljikovega dioksida (CO_2e), kar bo prispevalo k ciljem zmanjšanja emisij toplogrednih plinov, določenim v evropskih podnebnih pravilih, in doseganju podnebne nevtralnosti do leta 2050. V okviru projekta, kot je NorthSTOR+, naj bi se v prvem desetletju njegovega delovanja preprečilo 34,5 milijona ton CO_2e z razvojem inovativnega stacionarnega sistema za shranjevanje energije za litijeve baterije na podlagi tehnologije, ki je bila prvotno namenjena industriji električnih vozil.

- Iz sklada za inovacije je bilo 715 milijonov EUR dodeljenih za financiranje 16 projektov v sektorju vodika. Skupno naj bi se s projekti iz portfelja sklada za inovacije v njihovi življenjski dobi proizvedlo 6,54 milijona ton vodika. Pričakuje se, da bo ta količina prispevala k cilju EU glede povečanja proizvodnje obnovljivega vodika, kot je določeno v zakonodaji, kot so načrt REPowerEU[3] in direktiva o energiji iz obnovljivih virov ter strategija EU za vodik. V okviru projekta Holland Hydrogen naj bi se na primer proizvedlo 1,3 milijona ton obnovljivega vodika s 400-megavatnim elektrolizatorjem v pristanišču Rotterdam, desetkrat močnejšim od katerega koli elektrolizatorja, ki je trenutno nameščen v Evropi.

- Iz sklada za inovacije je bilo za štiri projekte, ki se nanašajo na biogoriva in biorafinerije, dodeljenih 177 milijonov EUR nepovratnih sredstev, s čimer je sklad prispeval k ciljem razvoja alternativnih goriv iz uredbe ReFuelEU in akcijskega načrta za biometan ter podprl izvajanje uredbe FuelEU za pomorstvo[4]. Na primer, v okviru projekta FirstBio2Shipping naj bi se proizvedlo in pomorskemu sektorju dobavilo biogorivo v količini 6 milijonov normalnih kubičnih metrov bioplina na leto (Nm^3/leto), 2 400 ton biometana na leto in 5 000 ton bio-CO_2 na leto.

- Sklad za inovacije je dodelil skupno 360 milijonov EUR za 11 projektov, ki so neposredno povezani s sončno, vetrno in geotermalno energijo. S to podporo neposredno prispeva k ciljem direktive o energiji iz obnovljivih virov in načrta

[2] Uredba (EU) 2021/1119 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. junija 2021 o vzpostavitvi okvira za doseganje podnebne nevtralnosti in spremembi uredb (ES) št. 401/2009 in (EU) 2018/1999 (evropska podnebna pravila) (UL L 243, 9.7.2021).

[3] Uredba (EU) 2023/435 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. februarja 2023 o spremembi Uredbe (EU) 2021/241 glede poglavij REPowerEU v načrtih za okrevanje in odpornost ter spremembi uredb (EU) št. 1303/2013, (EU) 2021/1060 in (EU) 2021/1755 ter Direktive 2003/87/ES (UL L 63, 28.2.2023).

[4] Uredba (EU) 2023/1805 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. septembra 2023 o uporabi obnovljivih in nizkoogljičnih goriv v pomorskem prometu ter spremembi Direktive 2009/16/ES (UL L 234, 22.9.2023).

REPowerEU glede uvajanja proizvodnje energije iz obnovljivih virov in razvoja strategije EU za proizvodnjo energije na morju[5]. Zlasti bo pet projektov v sektorju vetrne energije prejelo 135 milijonov EUR, kar bo neposredno pripomoglo k uvajanju tehnologije, ki je cilj svežnja EU o vetrni energiji. Na primer, v okviru projekta HIPPOW na Danskem razvijajo nov model vetrnih elektrarn na morju. Že sam prototip bo lahko letno z energijo oskrboval 7 000 gospodinjstev, do leta 2030 pa se lahko ta količina poveča za 700-krat ali več.

- Sklad za inovacije je dodelil 91 milijonov EUR nepovratnih sredstev za financiranje šestih projektov, ki se nanašajo na shranjevanje električne energije znotraj dneva, in 190 milijonov EUR za projekte, ki proizvajajo komponente za shranjevanje energije, s čimer prispevajo k cilju uredbe o baterijah[6] v zvezi s spodbujanjem domačega krožnega gospodarstva za baterije, kot so na primer projekti, kot je GigaArctic, tj. gigatovarna litij-ionskih baterij na Norveškem, ki bo proizvedla 29 gigavatnih ur na leto (GWh/leto).

- Sklad za inovacije je dodelil 709 milijonov EUR za financiranje 11 projektov, ki se nanašajo na proizvodnjo komponent za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov ali shranjevanje energije. Dodelil je tudi 1,08 milijarde EUR za šest projektov, ki se nanašajo na tehnologije zajemanja in shranjevanja ogljikovega dioksida, ter 3,45 milijarde EUR za 59 projektov, ki se nanašajo na energetsko intenzivne panoge. Sklad za inovacije tako že prispeva k splošnim ciljem akta o neto ničelni industriji[7] in strategije industrijskega upravljanja ogljika[8]. Primer takšnega prispevka je projekt HynCrease, pri katerem se načrtujejo, gradijo in predstavljajo proizvodne linije za elektrolizo in gorivne celice z uporabo inovativnih tehnik premazovanja in procesov avtomatizacije. V okviru še enega projekta, TopSOEC, bo zgrajen 500-megavatni obrat za proizvodnjo modulov skladov oksidnih elektroliznih celic (SOEC). V okviru projekta Elan se bodo proizvajali anodni grafitni materiali, ki naj bi se uporabljali v 846 000 električnih vozilih. Nazadnje, v okviru projekta Silverstone na Islandiji se uvajata zajemanje CO_2 in trajno shranjevanje mineralov v komercialnem obsegu.

[5] Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Strategija EU za izkoriščanje možnosti energije iz obnovljivih virov na morju za podnebno nevtralno prihodnost (COM(2020) 741 final).

[6] Uredba (EU) 2023/1542 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. julija 2023 o baterijah in odpadnih baterijah, spremembi Direktive 2008/98/ES in Uredbe (EU) 2019/1020 ter razveljavitvi Direktive 2006/66/ES (UL L 191, 28.7.2023).

[7] Uredba (EU) 2024/1735 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o vzpostavitvi okvira ukrepov za krepitev ekosistema proizvodnje neto ničelnih tehnologij Evrope in spremembi Uredbe (EU) 2018/1724 (UL L, 2024/1735, 28.6.2024).

[8] Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Na poti k ambicioznemu industrijskemu upravljanju ogljika za EU (COM(2024) 62 final).

2 KLJUČNI MEJNIKI SKLADA ZA INOVACIJE V LETU 2023

1. Dodelitev sredstev tretjega razpisa za obsežne projekte (LSC 2022);
2. objava tretjega razpisa za manjše projekte (SSC 2022) in začetni izbor predlogov;
3. objava razpisa sklada za inovacije za leto 2023 (IF23);
4. objava pilotne dražbe za vodik kot obnovljivo gorivo nebiološkega izvora (dražba IF23);
5. izbira prvih projektov v okviru partnerstva med EU in programom Catalyst;
6. dodatna pomoč pri razvoju projektov za projekte;
7. posodobljen pravni okvir[9] za zagotovitev, da je sklad za inovacije: (i) popolnoma usklajen z najnovejšimi spremembami direktive o ETS in (ii) upošteva spoznanja, pridobljena v prvih letih izvajanja;
8. izvajanje dejavnosti komuniciranja in sodelovanja za posebne sektorje pri vsakem razpisu za zbiranje predlogov.

3 GLAVNI DOGODKI PRI IZVAJANJU V LETU 2023

3.1 Dodelitev sredstev tretjega razpisa za obsežne projekte (LSC 2022)

Komisija je 3. novembra 2022 objavila tretji razpis za zbiranje predlogov za obsežne projekte v okviru sklada za inovacije s proračunom v višini 3 milijard EUR. Ta razpis je bil namenjen projektom z ocenjenimi naložbami v osnovna sredstva (CAPEX) v višini več kot 7,5 milijona EUR na projekt. Razpis je bil prvič razdeljen na štiri „teme“: (i) splošno, s proračunom v višini 1 milijarde EUR, (ii) uporabo čistih tehnologij pri proizvodnji komponent za proizvodnjo vodika, obnovljive vire energije in shranjevanje energije s proračunom v višini 700 milijonov EUR, (iii) inovativno elektrifikacijo v industriji ter inovativno proizvodnjo in uporabo vodika s proračunom v višini 1 milijarde EUR ter (iv) izgradnjo in obratovanje pilotnih projektov s proračunom v višini 300 milijonov EUR. Rezultati razpisa so bili objavljeni 13. julija 2023.

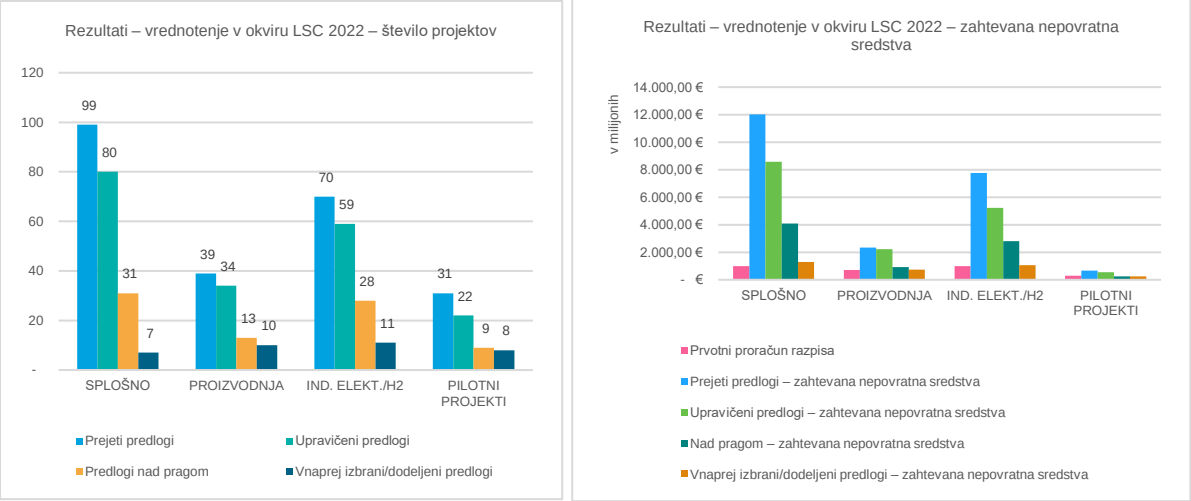
Za 239 predlogov, prijavljenih na razpis, so bila zahtevana nepovratna sredstva v skupni vrednosti 22,8 milijarde EUR, kar je šestkrat več od razpoložljivega proračuna. Po vrednotenju je bilo 41 predlogov povabljenih v postopek priprave sporazuma o dodelitvi nepovratnih sredstev. Do konca leta 2023 so bili za 36 projektov podpisani sporazumi o dodelitvi nepovratnih sredstev v skupni vrednosti podpore 3,3 milijarde EUR[10]. Skupaj naj bi se z

[9] Delegirana uredba Komisije (EU) 2019/856, kakor je bila posodobljena 21. novembra 2023.

[10] Uporabljeno je bilo pravilo o prožnosti, ki omogoča do 20-odstotno povečanje razpoložljivega proračuna.

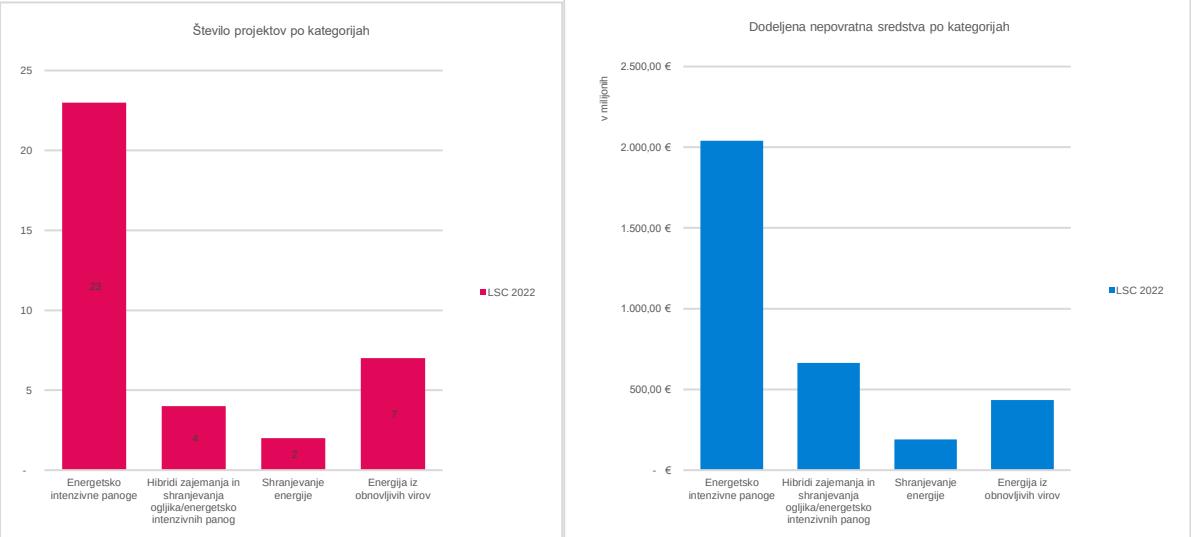
dodeljenimi projekti v prvem desetletju delovanja preprečilo približno 223 milijonov ton emisij CO_2e. Prvi projekti naj bi se začeli izvajati leta 2024, do leta 2027 pa se jih bo začela izvajati več kot polovica (64 %).

Slika 2: Rezultati vrednotenja v okviru LSC 2022

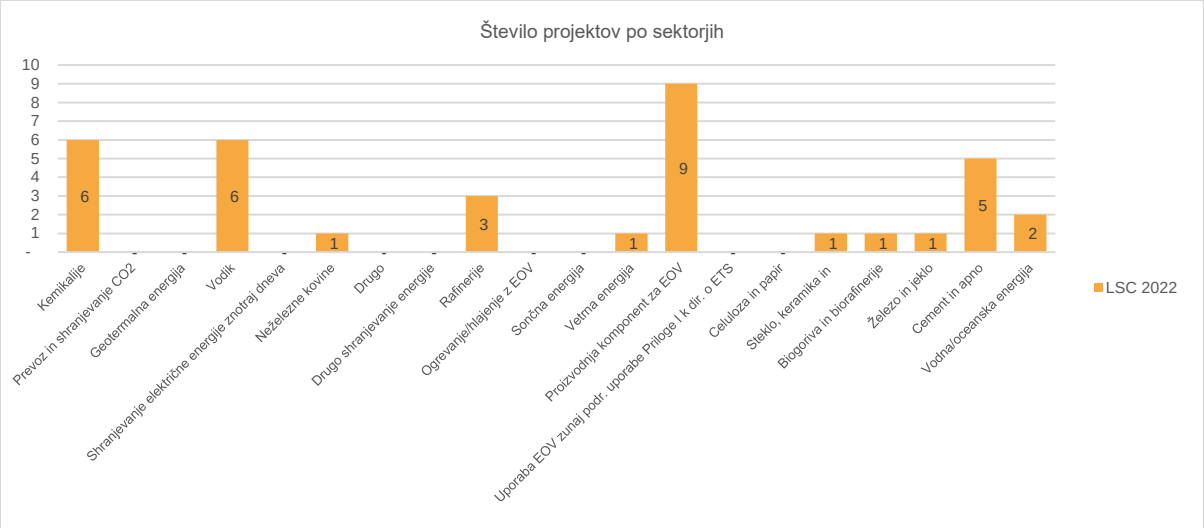


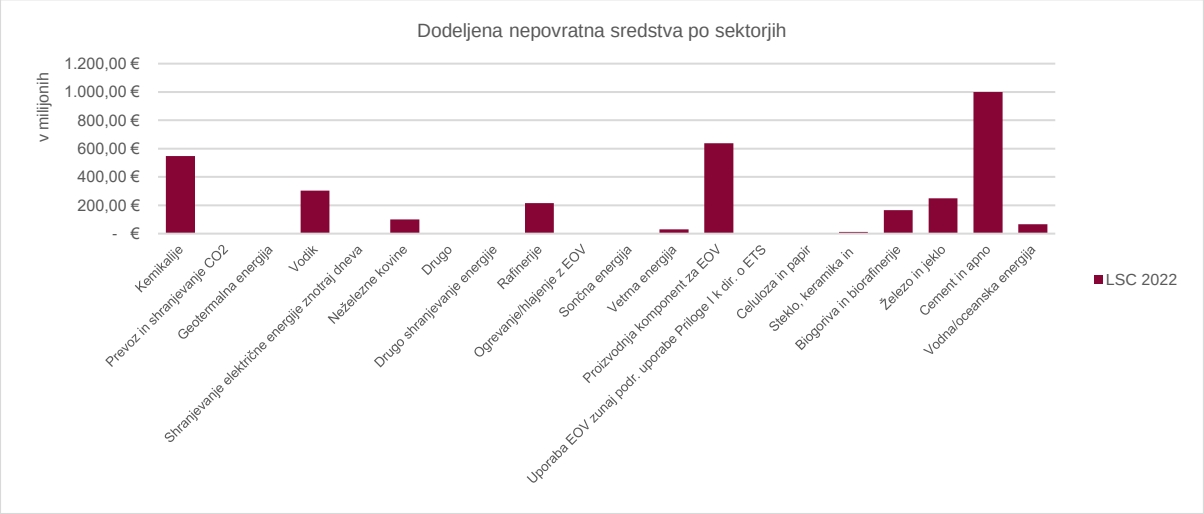
Večina projektov, za katere so bila dodeljena nepovratna sredstva, je spadala v kategorijo „energetsko intenzivne panoge“ (23 predlogov, za katere je bilo zahtevanih 66 % razpoložljivega proračuna), pri čemer se je večina nanašala na podkategorije „proizvodnja komponent za energijo iz obnovljivih virov“, „kemikalije“ in „vodik“.

Slika 3: Kategorije dodeljenih projektov v okviru LSC 2022



Slika 4: Sektorji dodeljenih projektov v okviru LSC 2022

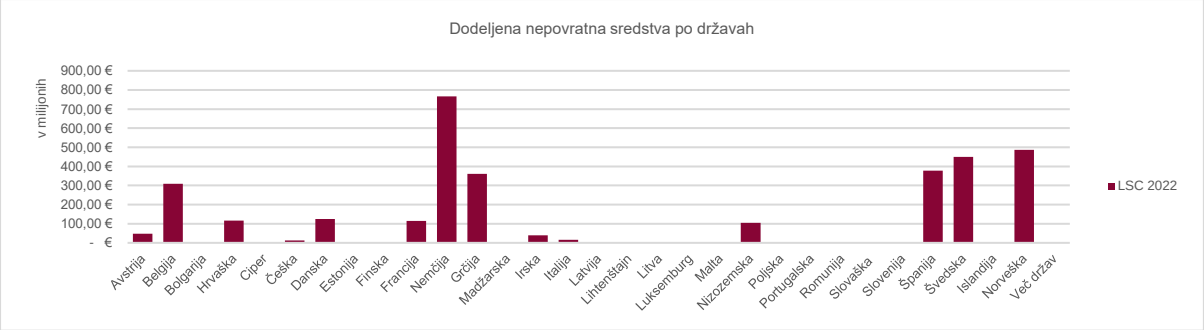




Dodeljeni projekti se izvajajo v 14 različnih evropskih državah, zlasti v Nemčiji (7), Španiji (6) in na Norveškem (5).

Slika 5: Geografska porazdeljenost dodeljenih projektov v okviru LSC 2022



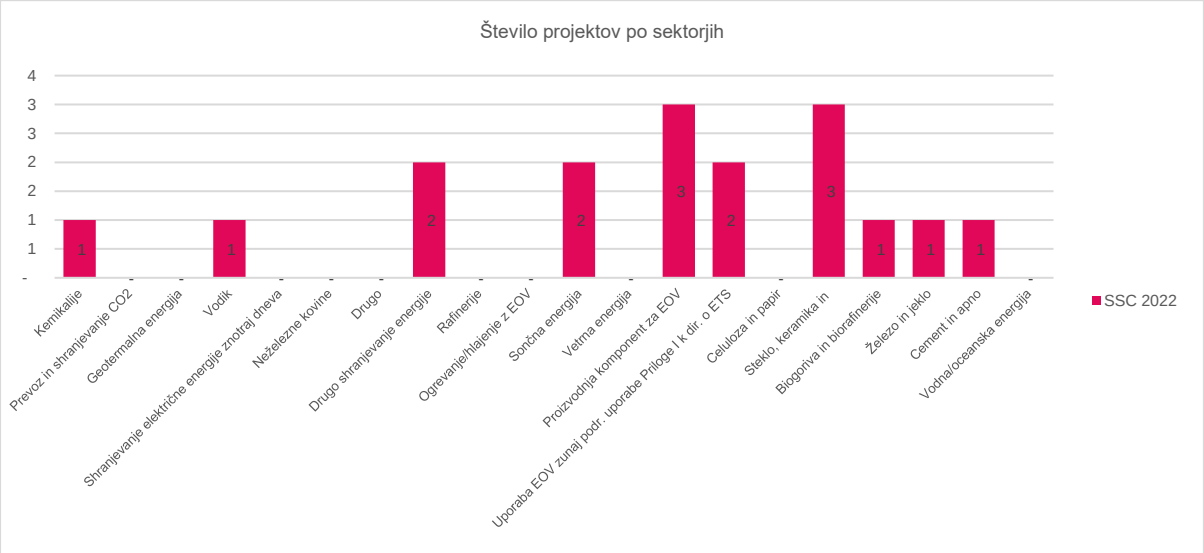


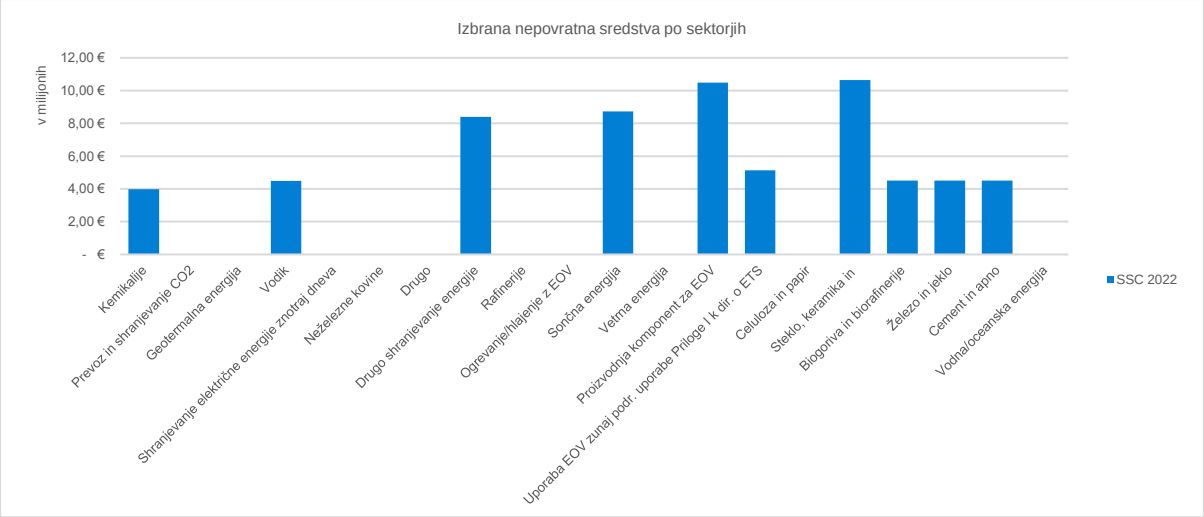
3.2 Objava tretjega razpisa za manjše projekte (SSC 2022) in začetni izbor predlogov

Komisija je 30. marca 2023 objavila tretji razpis za zbiranje predlogov za manjše projekte s proračunom v višini 100 milijonov EUR za projekte in ocenjenimi naložbami v osnovna sredstva na projekt med 2,5 milijona EUR in 7,5 milijona EUR.

Za 72 predlogov, prijavljenih na ta razpis, so bila zahtevana nepovratna sredstva v skupni vrednosti 289 milijonov EUR, kar je bilo skoraj trikrat več od razpoložljivega proračuna. Rezultati razpisa so bili objavljeni 19. decembra 2023. Po vrednotenju je bilo v postopek priprave sporazuma o dodelitvi nepovratnih sredstev predloženih 17 predlogov v skupni vrednosti 65,4 milijona EUR. Izbrani projekti naj bi v prvem desetletju delovanja preprečili več kot 1,8 milijona ton emisij CO_2e. Največ dodeljenih projektov je bilo v kategorijah „energija iz obnovljivih virov“ (8 projektov) in „energetsko intenzivna panoga“ (7 projektov); dobro sta bili zastopani tudi kategoriji „steklo, keramika in gradbeni material“ ter „proizvodnja komponent za energijo iz obnovljivih virov“, in sicer vsaka s tremi projekti. Ta razporeditev je podobna kot pri obsežnih projektih in odseva različne potrebe v različnih sektorjih glede velikosti projektov.

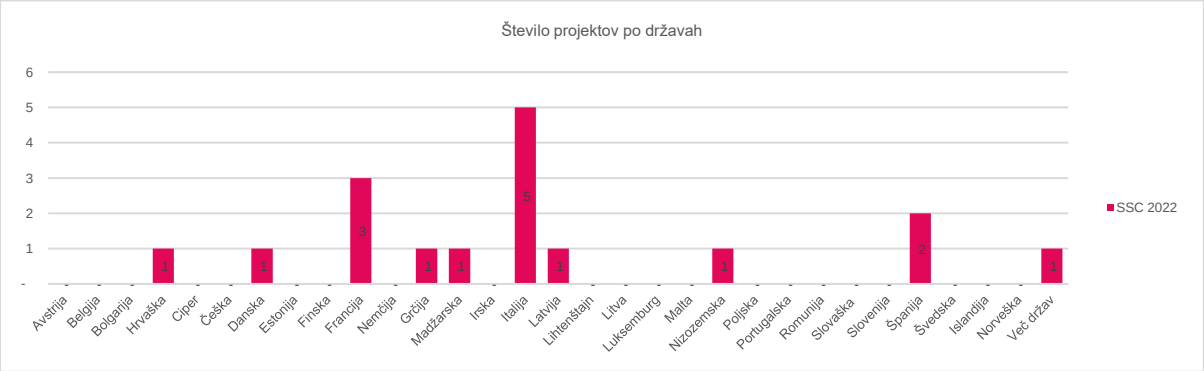
Slika 6: Sektorji izbranih projektov v okviru SSC 2022





Kar zadeva geografsko zastopanost, so bili za podporo iz sklada za inovacije v okviru tega razpisa prijavljeni projekti iz 23 upravičenih držav, kar kaže na široko geografsko porazdeljenost glede podpore, potrebne za financiranje čiste tehnologije in zelene industrije EU. Po vrednotenju je bila podpora dodeljena projektom iz 10 različnih držav, pri čemer je bilo največ projektov iz Italije (5).

Slika 7: Države izbranih projektov v okviru SSC 2022





Ker so bila projektom finančna sredstva dodeljena v drugem četrtletju leta 2024, bodo dodatne podrobnosti o rezultatih tega razpisa navedene v letnem poročilu sklada za inovacije za leto 2024.

3.3 Objava razpisa sklada za inovacije za leto 2023 (IF23)

Razpis s proračunom v višini 4 milijarde EUR za podporo uvajanju inovativnih tehnologij za razogljičenje je bil objavljen 23. novembra 2023.

Ta razpis je bil prvi, ki je združil teme za različne velikosti projektov in različna tematska področja:

- „splošno razogljičenje“ (obsežni projekti) – 1,7 milijarde EUR na voljo za projekte z naložbami v osnovna sredstva v višini nad 100 milijoni EUR,
- „splošno razogljičenje“ (srednji projekti) – 500 milijonov EUR na voljo za projekte z naložbami v osnovna sredstva v višini od 20 milijonov EUR do 100 milijonov EUR,
- „splošno razogljičenje“ (manjši projekti) – 200 milijonov EUR na voljo za projekte z naložbami v osnovna sredstva v višini od 2,5 milijona EUR do 20 milijonov EUR,
- „proizvodnja z uporabo čiste tehnologije“ – 1,4 milijarde EUR na voljo za projekte z naložbami v osnovna sredstva v višini nad 2,5 milijona EUR, namenjene proizvodnji komponent za energijo iz obnovljivih virov, shranjevanju energije, toplotnim črpalkam in proizvodnji vodika,
- „pilotni projekti“ – 200 milijonov EUR na voljo za projekte z naložbami v osnovna sredstva v višini nad 2,5 milijona EUR, namenjene temeljitemu razogljičenju. Za pilotne projekte se je štelo, da ponujajo višjo stopnjo inovacij, kot se je pokazalo v operativnem okolju, vendar se še ni pričakovalo, da dokazujejo možnost obsežne komercialne proizvodnje.

Projekti so bili izbrani na podlagi naslednjih meril za dodelitev: potencial za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, stopnja inovativnosti, zrelost, ponovljivost in stroškovna učinkovitost. Po zadnji reviziji direktive o EU ETS[11] je bil ta razpis odprt tudi za pomorski sektor, sektor cestnega prometa in stavbni sektor. Uvedba „dodatnih točk“, do katerih so lahko upravičene nekatere vrste projektov, je bila še ena novost.

Rok za prijavo na razpis je potekel 8. aprila 2024, rezultati pa naj bi bili objavljeni do konca leta 2024. Rezultati tega razpisa bodo zato vključeni v letno poročilo sklada za inovacije za leto 2024. Projekti, predloženi v okviru tega razpisa, ki presegajo prage za vrednotenje, bodo prvič prejeli pečat STEP[12].

[11] Direktiva (EU) 2023/959 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 2023 o spremembi Direktive 2003/87/ES o vzpostavitvi sistema za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov v Uniji ter Sklepa (EU) 2015/1814 o vzpostavitvi in delovanju rezerve za stabilnost trga za sistem Unije za trgovanje z emisijami toplogrednih plinov.

[12] Nova oznaka kakovosti EU bo podeljena visokokakovostnim projektom, ki prispevajo k ciljem platforme za strateške tehnologije za Evropo (STEP). Namen pečata STEP je olajšati dostop do nadaljnjih možnosti za javno in zasebno podporo za te projekte.

3.4 Objava pilotne[13] dražbe za vodik kot obnovljivo gorivo nebiološkega izvora (dražba IF23)

Komisija je 23. novembra 2023 začela sploh prvo dražbo za proizvodnjo vodika kot obnovljivega goriva nebiološkega izvora v okviru sklada za inovacije in kot del finančnega instrumenta evropske vodikove banke[14]. Glavni cilji te dražbe za obnovljivi vodik so bili: (i) zmanjšati vrzel med proizvodnimi stroški in pripravljenostjo za plačilo na strani povpraševanja, (ii) podpreti mehanizem oblikovanja cen in oblikovanje trga, (iii) pomoč pri zmanjševanju tveganja pri projektih in spodbujanju zasebnih naložb ter (iv) zmanjšati upravno breme za prijavitelje v primerjavi z rednimi razpisi za zbiranje predlogov.

Pilotna dražba je imela proračun v višini 800 milijonov EUR in je bila zasnovana za podporo proizvajalcem vodika kot obnovljivega goriva nebiološkega izvora s sedežem v Evropskem gospodarskem prostoru (EGP). Podpora bo v obliki fiksne premije za obdobje največ 10 let. Projekti bodo prejeli podporo le ob certificirani in preverjeni proizvodnji obnovljivega vodika. Dražba je bila končana 8. februarja 2024, predloženih pa je bilo 132 ponudb iz 17 držav članic.

Na dražbi je bil prvič uporabljen sistem „dražbe kot storitve“, ki državam članicam omogoča, da podprejo projekte na svojem ozemlju, ki izpolnjujejo merila, vendar jih sklad za inovacije zaradi proračunskih omejitev ni izbral. Nemčija je bila prva država članica, ki je uporabila sistem „dražbe kot storitve“, saj je nemškim projektom zagotovila dodatno proračunsko podporo v višini 350 milijonov EUR.

Rezultati tega razpisa bodo vključeni v letno poročilo sklada za inovacije za leto 2024.

3.5 Izbira prvih dveh projektov v okviru partnerstva med EU in programom Catalyst

Poleg razpisov za zbiranje predlogov in dražbe za obnovljivi vodik je sklad za inovacije podprl partnerstvo med EU in programom Catalyst s proračunom v višini 220 milijonov EUR (poleg 200 milijonov EUR iz programa Obzorje Evropa) z dodatnim jamstvom InvestEU v obliki zelene premije.

Partnerstvo so leta 2021 na konferenci COP26 v Glasgowu vzpostavili predsednica Ursula von der Leyen, predsednik Werner Hoyer in ustanovitelj programa Breakthrough Energy Bill Gates. Njegov cilj je razviti obsežne projekte zelene tehnologije s sedežem v Evropi in spodbuditi naložbe v kritične podnebne tehnologije. Partnerstvo se izvaja v okviru partnerstva s programom Breakthrough Energy Catalyst, ki izbranim projektom zagotavlja lastniški kapital in nepovratna sredstva, ter prek Evropske investicijske banke (EIB), ki zagotavlja financiranje v obliki navideznega lastniškega kapitala/tveganega kapitala (podprto z dodatnim jamstvom InvestEU v obliki zelene premije), dopolnjeno z nepovratnimi sredstvi iz programa Obzorje

[13] Ta prva dražba se je štela za „pilotno“, pridobljene izkušnje pa naj bi se uporabile pri nadaljnjih dražbah.

[14] Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o evropski vodikovi banki (COM(2023) 156 final).

Evropa. To je prva izkušnja sklada za inovacije s financiranjem v sinergiji z drugimi instrumenti EU.

Partnerstvo je na konferenci COP28 decembra 2023 napovedalo podporo prvima dvema projektoma:

- Ottana (Energy Dome): Družba Energy Dome je kot del svoje tehnologije dolgotrajnega shranjevanja energije na osnovi utekočinjenega CO_2 na Sardiniji razvila baterijo CO_2. Za ta projekt je EIB odobrila posojilo v obliki tveganega kapitala v višini 25 milijonov EUR, podprto z jamstvom InvestEU.
- FlagshipOne (Ørsted)[15]: V okviru projekta, ki se izvaja na Švedskem in je v lasti danskega energetskega podjetja Ørsted, naj bi se po pričakovanjih uporabljala zajeti biogeni CO_2 in obnovljivi vodik za proizvodnjo približno 55 000 ton e-metanola letno za sektor prevoza blaga, zaradi česar je to največji integrirani obrat za proizvodnjo e-metanola v Evropi.

V času objave tega poročila je bil tretji projekt, Rondo, ki vključuje tehnologijo pretvorbe električne energije v toploto, izbran za podporo v okviru partnerstva, medtem ko so bili drugi prav tako ocenjevani.

3.6 Pomoč pri razvoju projektov

Sklad za inovacije izvaja program pomoči pri razvoju projektov, ki zagotavlja prilagojeno podporo za obetavne projekte, ki jih ni bilo mogoče izbrati zaradi njihove nižje stopnje zrelosti, in sicer v obliki svetovalnih storitev. Namen pomoči pri razvoju projektov je pomagati tem neuspešnim projektom, da dosežejo večjo zrelost predlogov projektov, s čimer se omogočijo potencialno uspešne prijave na poznejše razpise sklada za inovacije in za drugo financiranje. Pomoč pri razvoju projektov izvaja EIB.

Komisija je leta 2023 zagotovila pomoč pri razvoju projektov za 26 projektov, ki so do konca leta bodisi čakali na podpis sporazuma o pomoči pri razvoju projektov bodisi so se izvajali. Od začetka programa je bil za 39 projektov podpisan sporazum o podpori, v celoti izvedenih pa je bilo 32 dodelitev pomoči pri razvoju projektov.

Pozitiven učinek pomoči pri razvoju projektov je postal očiten leta 2023. Projekt, ki je bil neuspešno prijavljen na razpis LSC 2020, je bil izbran v okviru razpisa LSC 2022, izbrani pa so bili še trije projekti iz LSC 2020. Podobno je bil ob ponovni prijavi na razpis SSC 2022 izbran projekt, neuspešen na razpisu SSC 2021.

Poleg tega, da pomoč pri razvoju projektov nosilcem projektov omogoča izboljšanje predlogov za uspešno prijavo na sklad za inovacije v prihodnosti, jim olajšuje tudi dostop do drugih možnosti financiranja. Na primer, dva projekta, podprta s pomočjo pri razvoju projektov, sta bila vključena na seznam projektov skupnega interesa, dva druga projekta, financirana v okviru partnerstva s programom Breakthrough Energy Catalyst (vključno s projektom Ottana, ki je bil

[15] Ob objavi tega poročila je podjetje Ørsted napovedalo, da bo projekt prekinilo.

dodeljen v okviru partnerstva med EU in programom Catalyst), sta prejela podporo EIB v obliki pomoči pri razvoju projektov, štirje dodatni projekti pa so prejeli nacionalna nepovratna sredstva ali priznanje.

3.7 Izmenjava znanja in dejavnosti komuniciranja

Izmenjava znanja je ključni del sklada za inovacije, saj podpira ponovno izvajanje tehnologij ali rešitev, ki jih podpira sklad, in njihov hitrejši prodor na trg, kar olajšuje zagotavljanje povratnih informacij o politiki.

Sklad za inovacije je v letu 2023 še naprej organiziral tematske delavnice za izmenjavo znanja, ki so omogočile sektorske razprave in izmenjave znanja med projekti, ki prejemajo podporo sklada za inovacije. Med letom so bili organizirani štirje dogodki za izmenjavo znanja: ustvarjanje trga za prevoz in shranjevanje CO_2 skupaj z ustreznimi projekti iz sklada Instrumenta za povezovanje Evrope (30. marec), vodik (19. september), shranjevanje energije (10. oktober) ter tehnologije zajemanja in shranjevanja ogljika (dogodek za zaprtimi vrati 28. novembra).

Komisija je 19. januarja 2023 skupaj z agencijo CINEA v okviru sklada za inovacije organizirala konferenco o čisti tehnologiji 2023. Dogodek je pritegnil oblikovalce politik, vlagatelje, vodilne v industriji in druge deležnike, ki so javne in zasebne financerje ozaveščali o številnih poslovnih priložnostih, ki jih ponuja sklad za inovacije. Med dogodkom je bilo na kraju samem 120 udeležencev, približno 2 000 spletnih udeležencev pa je bilo povezanih s prenosom v živo, kar dokazuje, da je dogodek dosegel številne zainteresirane potencialne deležnike in prijavitelje.

Po objavi razpisov sta Komisija in agencija CINEA organizirali več delavnic, da bi predstavili besedila razpisov, zagotovili smernice o postopku prijave in odgovorili na vsa vprašanja v zvezi z zadevnimi razpisi.

Komisija je v letu 2023 organizirala tudi redna polletna sestanka strokovne skupine sklada za inovacije (29. marca in 6. oktobra). Cilj teh sestankov je bil zbrati prispevke držav članic in predstavnikov industrije o izvajanju med letom in prihodnjih usmeritvah sklada za inovacije.

3.8 Sinergije z drugim financiranjem

Cilj sklada za inovacije je zagotoviti sinergije in združljivost z drugimi instrumenti za podporo naložbam, na primer morebitne sinergije višje v verigi med skladom za inovacije in okvirnim programom EU za raziskave in inovacije (tj. Obzorje 2020 in Obzorje Evropa). Za spodbujanje takih sinergij so v letu 2023 potekala posebna prizadevanja.

Na primer, več ustreznih tem v delovnem programu programa Obzorje Evropa za obdobje 2023–2024 (zlasti v sklopih 4 in 5) je vključevalo poziv prijaviteljem, naj v svoje predloge vključijo strategijo za poslovni model in študijo izvedljivosti, ki bi lahko pozneje omogočili morebitne prihodnje prijave za sklad za inovacije. Poleg tega je delovni program za peti sklop za leto 2023 vključeval temo, namenjeno podpiranju petih usklajevalnih in

podpornih ukrepov, namenjenih spodbujanju sinergij med projekti programa Obzorje in skladom za inovacije. Vseh pet usklajevalnih in podpornih ukrepov se je začelo januarja 2023.

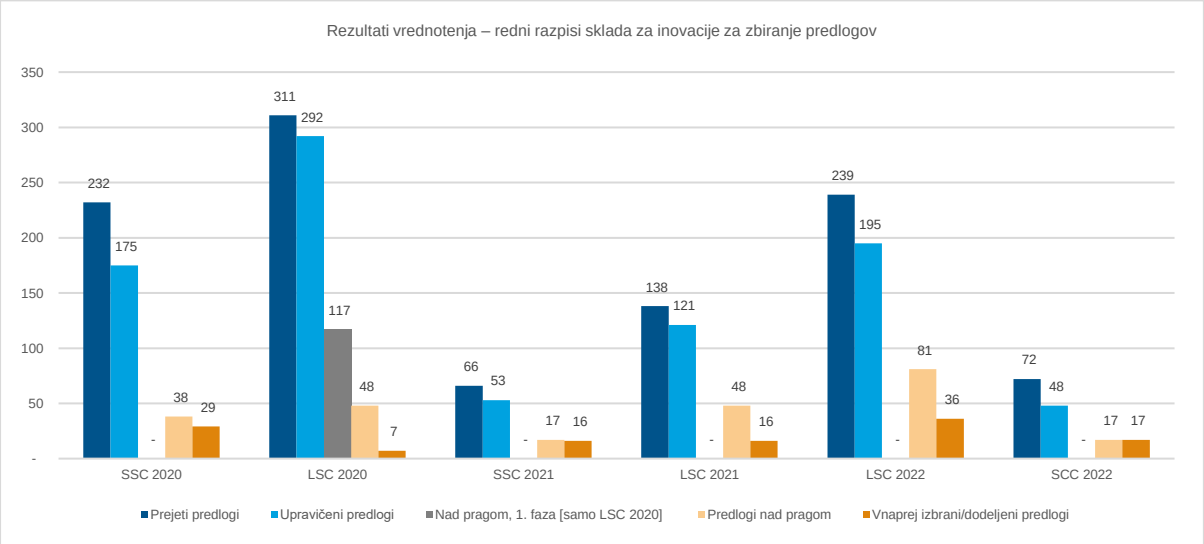
Poleg tega je sklad za inovacije 8. februarja 2023 organiziral delavnico o sinergijah med evropskim okvirnim programom za raziskave in inovacije ter skladom za inovacije, na kateri so sodelovali udeleženci iz zrelih projektov za raziskave in inovacije, financiranih v okviru programov EU za financiranje raziskav in inovacij (zlasti Obzorje 2020), da bi preučili možnosti financiranja v okviru sklada za inovacije za uporabo svojih tehnologij.

4 KUMULATIVNO STANJE SKLADA ZA INOVACIJE DO KONCA LETA 2023

4.1 Pregled rezultatov rednih razpisov za zbiranje predlogov

Do konca leta 2023 je sklad za inovacije že organiziral sedem rednih razpisov za zbiranje predlogov in en konkurenčni postopek zbiranja ponudb. Posledično so bili za 104 projekte podpisani sporazumi o dodelitvi nepovratnih sredstev v skupni vrednosti največ 3,3 milijarde EUR in izbranih je bilo 17 dodatnih projektov, ki so bili v postopku priprave podpisa sporazuma o dodelitvi nepovratnih sredstev[16]. Pri primerjavi prejetih predlogov z razpoložljivim proračunom je bilo prijav na zadevne razpise preveč (povprečno 12-krat več za obsežne projekte oziroma 5,3-krat več za manjše projekte). Vendar je iz spodnjega diagrama razvidno, da se je število prijav, oddanih za manjše razpise, pri prvem razpisu zmanjšalo: to je mogoče pojasniti z razmeroma nizkim najvišjim pragom naložb v osnovna sredstva v višini 7,5 milijona EUR in dejstvom, da so projekti te velikosti pogosto upravičeni do nacionalnega financiranja, pri katerem je konkurenca manjša, postopki prijave pa enostavnejši.

Slika 8: Vrednotenje rezultatov sodelovanja – redni razpisi sklada za inovacije za zbiranje predlogov

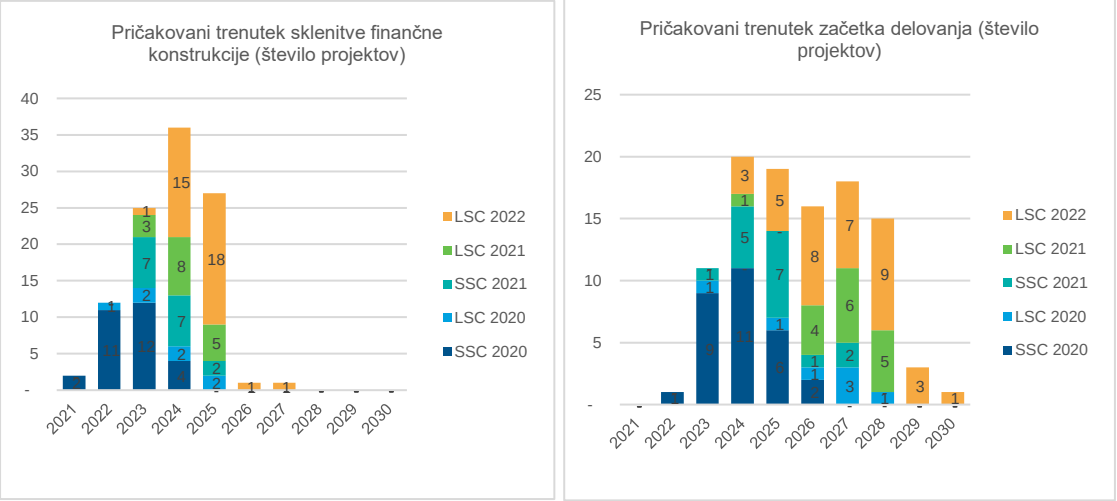


[16] Ti projekti, izbrani v okviru SCC 2022, naj bi dodeljena sredstva prejeli šele do konca leta 2023, zato bodo vključeni v letno poročilo sklada za inovacije za leto 2024.

4.2 Stopnje zrelosti projektov, stanje izvajanja in izzivi

Do konca leta 2023 je skupno 39 projektov v portfelju sklada za inovacije doseglo sklenitev finančne konstrukcije, 12 pa jih je že začelo delovati. V povprečju se načrtuje, da bodo obsežni projekti dosegli sklenitev finančne konstrukcije v 20 mesecih po podpisu sporazuma o dodelitvi nepovratnih sredstev (precej pred iztekom obveznega štiriletnega roka iz člena 11(1), točka (c), delegirane uredbe o skladu za inovacije) in začeli delovati v 49 mesecih. Povprečji za manjše projekte sta 15 oziroma 31 mesecev. Do konca leta 2023 je sklad za inovacije za projekte izplačal skupaj 120,9 milijona EUR nepovratnih sredstev.

Slika 9: Stopnje zrelosti projektov v portfelju sklada za inovacije do konca leta 2023



Kljub znatni zrelosti in kakovosti izbranih projektov razvoj inovativnih tehnologij vključuje nekatera tveganja, ki se včasih uresničijo med izvajanjem. To lahko privede do spremembe sporazuma o dodelitvi nepovratnih sredstev ali do prekinitve projekta.

Sklad za inovacije je od svoje ustanovitve spremenil 45 sporazumov o dodelitvi nepovratnih sredstev. V skoraj 30 % primerov je prišlo do zamud pri časovnem razporedu zaradi motenj v dobavni verigi. Drugi pogosti razlogi, ki vodijo do sprememb, so zamude pri izdaji dovoljenj, spremembe, ki vplivajo na konzorcij projekta, izzivi pri zagotavljanju financiranja in revizije nebistvenih finančnih ali tehničnih vidikov.

Leta 2023 so bili sporazumi o dodelitvi nepovratnih sredstev odpovedani le za dva projekta[17]:

- BIOZIN (izbran v okviru LSC 2020, prekinjen julija 2023). Cilj projekta je bil razviti prvo tovarno nadomestnih biogoriv v komercialnem obsegu z uporabo lastniške integrirane hidropirolize in hidrokonverzije (IH2) družbe Shell. Razvijalec je po ponovni oceni tehnologije spremenil svoje poslovne prednostne naloge;

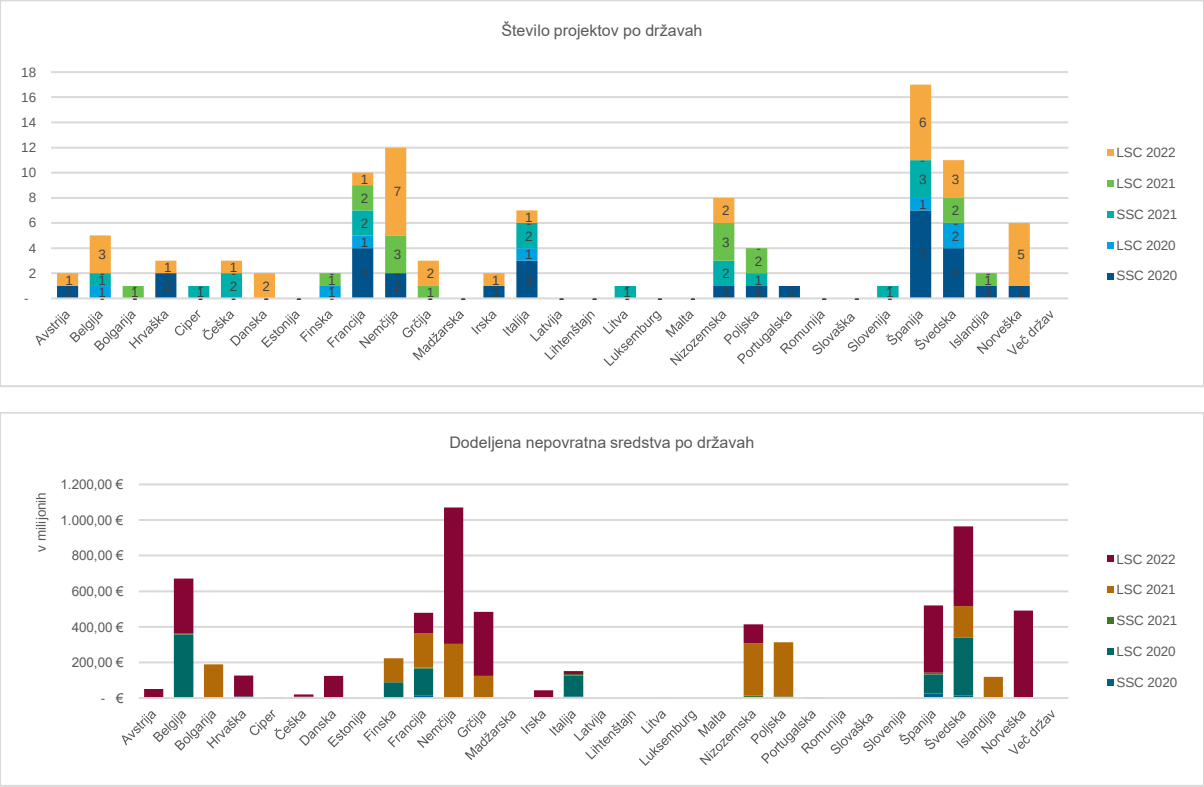
[17] V obeh primerih v času odpovedi še ni bilo izvedeno nobeno izplačilo. Neizplačana sredstva bodo vrnjena v proračun sklada za inovacije.

- BCP (izbran v okviru SSC 2020, prekinjen novembra 2023). Cilj projekta sta bili rekuperacija in ponovna uporaba odpadne toplote iz dima peči v postopku proizvodnje plavljenega stekla. V okviru projekta ni bilo mogoče odpraviti negotovosti glede tega, kje bodo na koncu stali obrati.

4.3 Geografska porazdeljenost

55 % projektov se izvaja v petih državah, in sicer v Španiji (17), na Švedskem (11), v Nemčiji (12), Franciji (10) in na Nizozemskem (8). Vendar delež dodeljenih nepovratnih sredstev kaže drugačno sliko, saj največ sredstev prejmejo nemški projekti (1,07 milijarde EUR), sledita pa Švedska (964 milijonov EUR) in Belgija (670,7 milijona EUR). Število projektov v portfelju iz vzhodne in srednje Evrope ostaja razmeroma nizko.

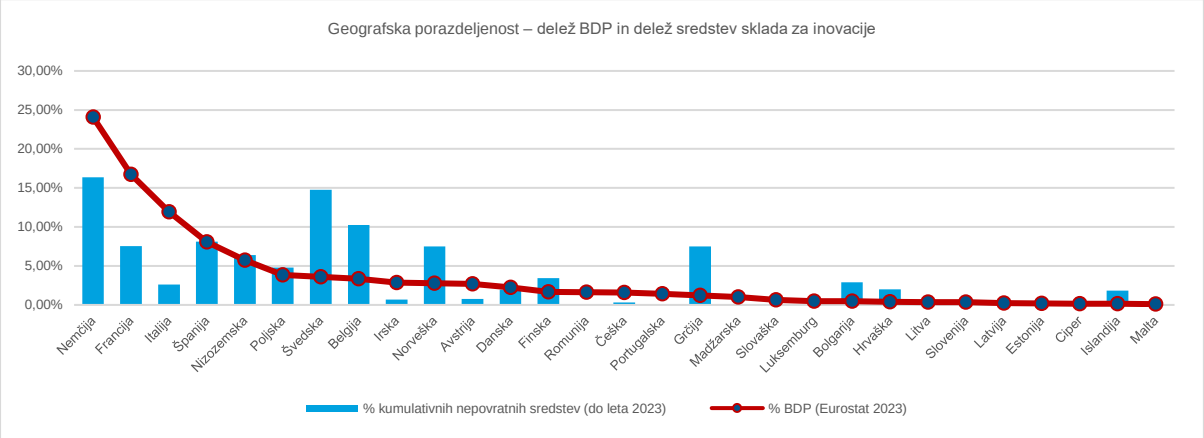
Slika 10: Geografska porazdeljenost projektov v portfelju sklada za inovacije[18]

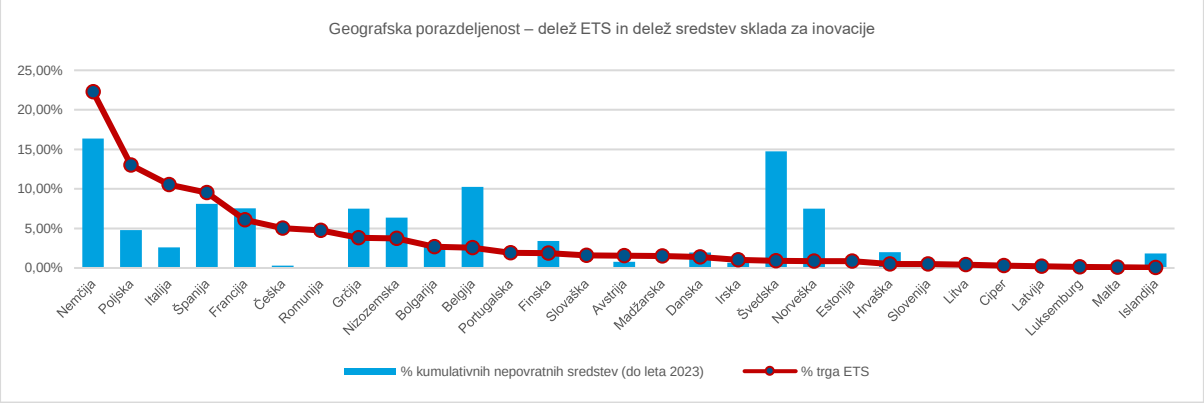


Geografsko porazdeljenost financiranja iz sklada za inovacije je mogoče primerjati tudi v smislu tehtanega BDP in tržnega deleža EU ETS v vsaki državi. S teh vidikov se lahko države, kot so Nemčija, Italija, Irska in Avstrija, še vedno štejejo za premalo zastopane v smislu zneska sredstev, dodeljenih na njihovem ozemlju.

[18] Samo projekti s podpisanimi sporazumi o dodelitvi nepovratnih sredstev (do konca leta 2023 je bilo treba za projekte, izbrane v okviru SSC 2022, šele podpisati sporazume o dodelitvi nepovratnih sredstev).

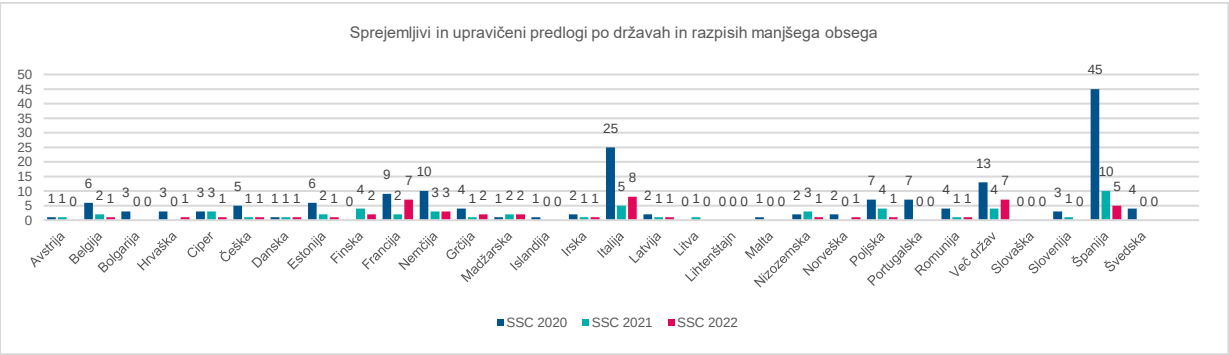
Slika 11: Primerjava med nepovratnimi sredstvi, dodeljenimi posamezni državi, ter deležem posamezne države v evropskem BDP in sistemu EU ETS

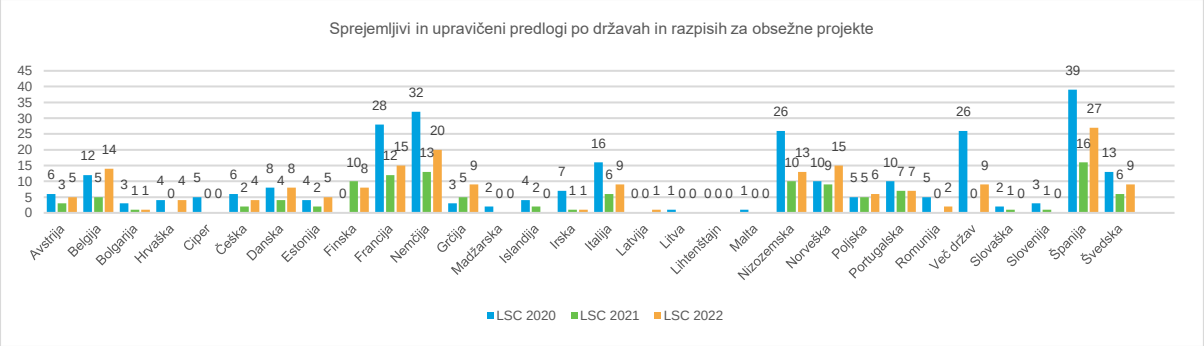




Čeprav se uspešno geografsko sodelovanje v skladu za inovacije pozorno spremlja, je še prezgodaj za sklepanje o tem, kako geografsko uravnoteženo je izvajanje. Leta 2023 so bila sredstva v okviru LSC 2022 dodeljena šestim obsežnim projektom v petih novih državah (Avstrija, Češka, Danska, Hrvaška, Irska), v okviru SSC 2022 pa so bili izbrani prvi manjši projekti na Danskem, v Grčiji, Latviji in na Madžarskem.

Slika 12: Prejeti sprejemljivi in upravičeni predlogi po državah in razpisih





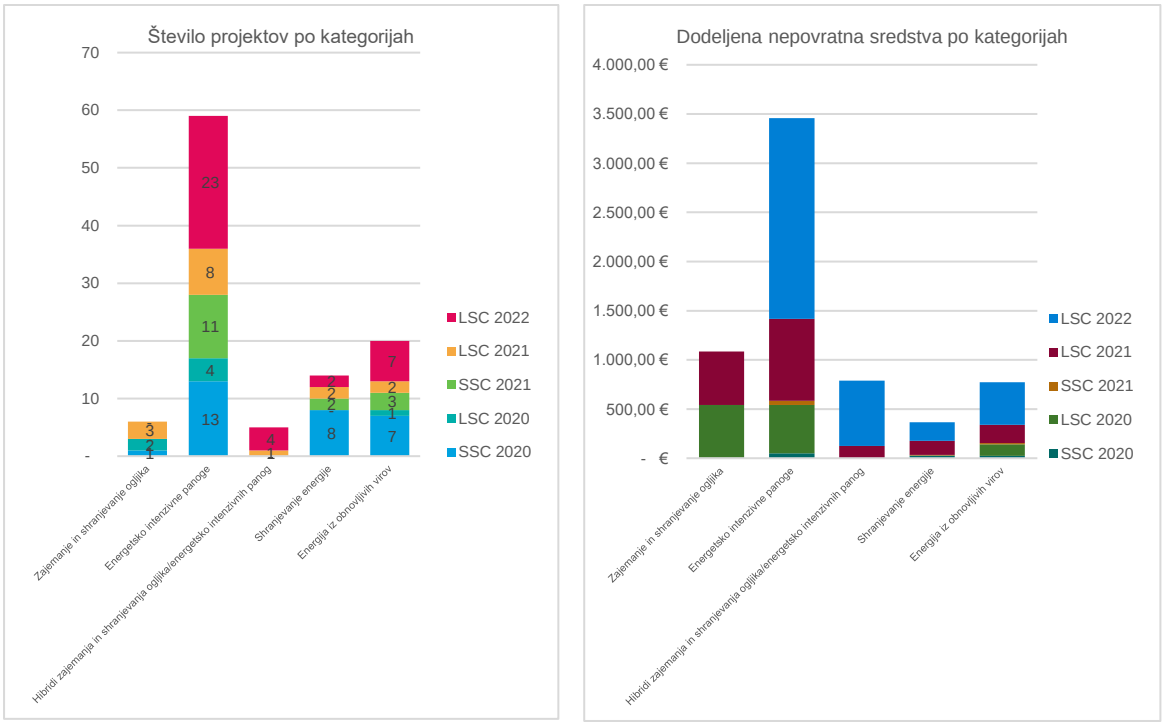
Da pa bi se obravnavalo dejstvo, da imajo nekatere države članice manj prijav in dodeljenih projektov (kot je prikazano v zgornjem diagramu), sklad za inovacije spodbuja več pobud za pomoč državam članicam pri povečanju kakovosti predlogov projektov in s tem izboljšanje geografske uravnoteženosti. Te vključujejo pomoč pri razvoju projektov, namensko tehnično pomoč državam članicam z nizko stopnjo uspešnega sodelovanja in namensko usposabljanje za nacionalne kontaktne točke.

Sklad za inovacije ponuja pomoč pri razvoju projektov v kombinaciji z usposabljanji za nacionalne kontaktne točke, da bi pripomogel k doseganju geografske uravnoteženosti po vsej Evropi. Vendar se je, kot je prikazano v zgornjem diagramu, doseganje tega cilja izkazalo za zahtevno v smislu prejetih prijav in dodeljenih projektov. Delegirana uredba o skladu za inovacije je bila zato revidirana, da bi vključevala tehnično pomoč državam članicam z nizko stopnjo uspešnega sodelovanja. Namen tega je okrepiti zmogljivosti posameznih držav članic za podporo prijaviteljem projektov na njihovem ozemlju z oceno potreb in izvajanjem rešitev za zapolnitev vrzeli.

4.4 Podprti sektorji

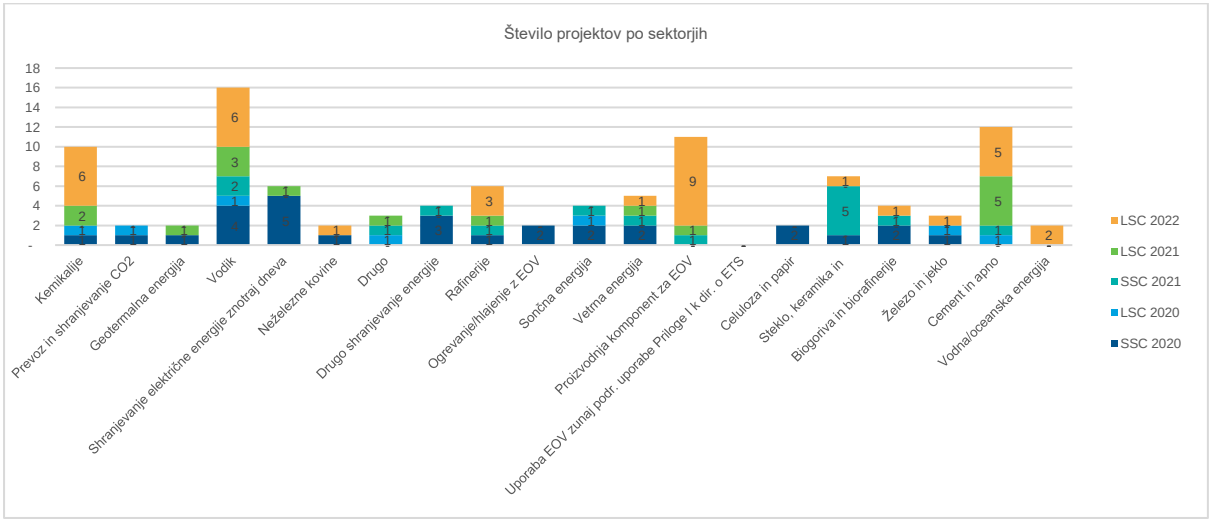
Sklad za inovacije projekte v svojem portfelju razvršča v štiri glavne kategorije: (i) zajemanje in geološko shranjevanje ogljika, (ii) energetsko intenzivne panoge, (iii) shranjevanje energije in (iv) energija iz obnovljivih virov. Projekte je mogoče razvrstiti tudi v peto, hibridno kategorijo, kadar združujejo tehnologije zajemanja ogljika in dejavnosti razogljičenja industrije. Do konca leta 2023 je bila večina podprtih projektov uvrščena med energetsko intenzivne panoge, pri čemer je 59 projektov predstavljalo 53 % vseh dodeljenih nepovratnih sredstev.

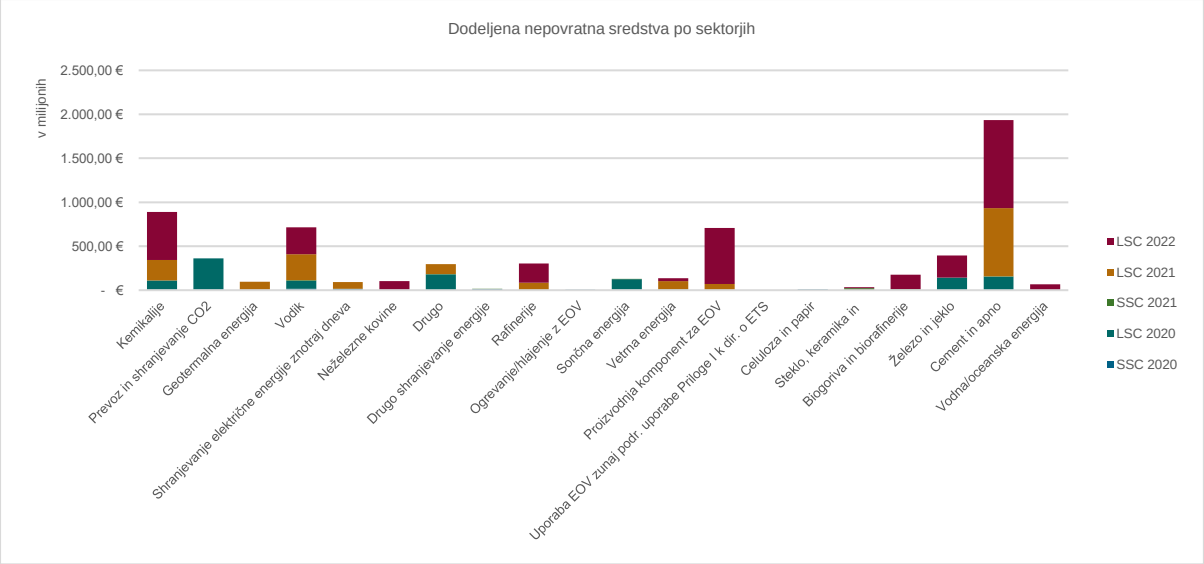
Slika 13: Kategorije dodeljenih projektov



Sektorji z največjim številom projektov v portfelju sklada za inovacije so: sektor vodika (16), sektor cementa in apna (12), sektor proizvodnje komponent za energijo iz obnovljivih virov (11) in sektor kemikalij (10). Največ finančne podpore (1,9 milijarde EUR) je bilo dodeljene sektorju cementa in apna, ki je zaradi stalne velike odvisnosti od tehnologij zajemanja in shranjevanja ogljika za razogljičenje finančno intenziven.

Slika 14: Sektorji dodeljenih projektov

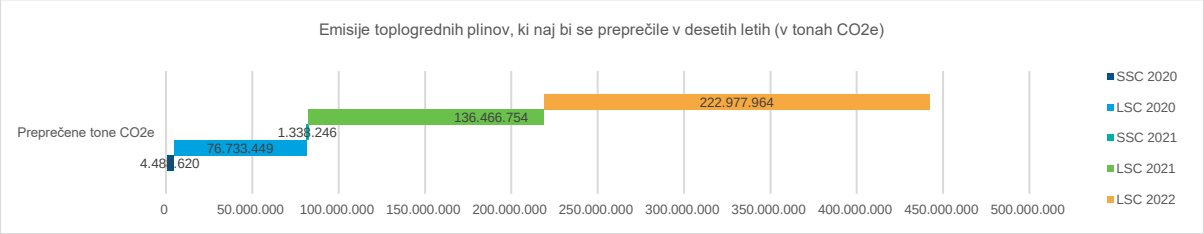




4.5 Preprečene emisije toplogrednih plinov

Pričakuje se, da bodo 104 projekti iz portfelja sklada za inovacije za leto 2023 v prvem desetletju delovanja preprečili skupno 442 milijonov ton CO_2e, kar v povprečju pomeni 68 EUR nepovratnih sredstev na preprečen kilogram CO_2e.

Slika 15: Emisije, ki naj bi se preprečile v prvem desetletju delovanja



5 SKLEPI

Sklad za inovacije je postal ključni instrument za doseganje podnebne nevtralnosti EU do leta 2050 ter podpira neto ničelni cilj, razvoj inovativnih tehnologij in doseganje ciljev politike EU. Do konca leta 2023 naj bi se s 104 projekti, ki so prejeli nepovratna sredstva sklada za inovacije v vrednosti skoraj 6,5 milijarde EUR v 20 sektorjih, preprečilo 442 milijonov ton CO_2e v prvem desetletju delovanja. Za primerjavo, to je približno 14 % skupnih emisij toplogrednih plinov v EU v letu 2022.

Prijav na razpise sklada za inovacije za obsežne projekte je stalno preveč, tako glede števila prejetih kot tudi pozitivno ocenjenih predlogov (slednjih je povprečno 3,25-krat preveč). To kaže na veliko zanimanje za sklad na evropskem trgu in zagotavlja visoko raven konkurence med projekti. Vendar je iz tega razvidno tudi, da je ta vrsta financiranja na ravni EU še kako potrebna za pospešitev zelenega prehoda. Uspešen je bil tudi razpis LSC 2022, saj je bilo prejetih 239 prijav, od katerih jih je 81 presegalo minimalne pragove za vrednotenje, 36 pa so bila na koncu dodeljena sredstva. Organizacija tega razpisa s štirimi različnimi temami se je izkazala za pozitivno v smislu spodbujanja konkurence med podobnimi projekti, zato je bila ponovljena v razpisu IF23, kjer je bilo za vse štiri teme ponovno preveč prijav.

Zanimanje za manjše razpise pa je bilo manjše od pričakovanega. To je mogoče pojasniti z nizko zgornjo mejo za največje naložbe v osnovna sredstva v višini 7,5 milijona EUR, saj imajo projekti tega obsega pogosto dostop do nacionalnega financiranja, pri katerem je konkurenca manjša, postopki prijave pa so lažji. Zato je bil razpis IF23 zasnovan tako, da vključuje teme za tri velikosti projektov (obsežni, srednji, manjši), pri čemer se je zgornja meja za „manjše“ projekte povečala na naložbe v osnovna sredstva v višini 20 milijonov EUR.

Sklad za inovacije je leta 2023 uspešno uvedel nove mehanizme dodeljevanja in je lahko v rekordnem času uvedel konkurenčni postopek zbiranja ponudb za podporo proizvajalcem vodika kot obnovljivega goriva nebiološkega izvora v EGP, skupaj z možnostjo držav članic, da združijo dodatna sredstva prek sistema „dražbe kot storitve“, s čimer se olajša odobritev državne pomoči. Sklad za inovacije prispeva tudi h kombiniranju financiranja z drugimi instrumenti EU prek partnerstva med EU in programom Catalyst, kar nekaterim projektom omogoča dostop do financiranja EIB v obliki tveganega kapitala v okviru programa InvestEU.

Poleg tega je sklad za inovacije v okviru razpisov za zbiranje predlogov za leto 2022 stalno izboljševal svojo geografsko uravnoteženost, saj so bila sredstva prvič dodeljena projektom v številnih novih državah. Spremenjena je bila tudi delegirana uredba o skladu za inovacije, da bi vključevala tehnično pomoč državam članicam z nizko stopnjo uspešnega sodelovanja. Namen je okrepiti zmogljivosti posameznih držav članic, da prijavitelje projektov na svojem ozemlju podprejo z oceno potreb in izvajanjem rešitev za zapolnitev vrzeli.

Program pomoči pri razvoju projektov, ki ga izvaja EIB, je začel delovati leta 2021. Do konca leta 2023 je še vedno pomagal 17 projektom, da so izpopolnili svojo zasnovo in postali dovolj zreli za prijavo in pridobitev financiranja. Zato je pet ponovno predloženih projektov izboljšalo svoje rezultate in bilo izbranih za financiranje iz sklada za inovacije.

Sklad za inovacije je vse leto izpolnjeval svoje zaveze glede izmenjave znanja in krepitve zmogljivosti, tako da je: zagotavljal sinergije z drugimi viri financiranja EU, organiziral informativne dneve za svoje razpise in dogodke za izmenjavo znanja med podprtimi projekti in glavnimi sektorskimi deležniki ter uporabljal dostopna informacijska orodja, s katerimi so se olajšale nove prijave. Sklad za inovacije je tudi poenostavil svoje postopke prijave. Leta 2023 je bila metodologija za izračun „ustreznih stroškov“ poenostavljena z zmanjšanjem števila razpoložljivih metodologij s treh na dve (umik „diskontirane lastne cene“) in določitvijo metodologije, pri kateri se ne uporablja referenčni obrat, kot privzete metodologije. Razvoj dražb v letu 2023 je prav tako prispeval k izvajanju mehanizmov dodeljevanja, ki za prijavitelje pomenijo manjše upravno breme.

Sklad za inovacije v letu 2024 nadaljuje svoje delo z oddajo razpisa IF23 in dražbo IF23; prav tako razvija sisteme „dražb kot storitev“, ki lahko prispevajo k izkoriščanju dodatnih proračunov držav članic za instrumente sklada. Sklad bo še naprej ključni instrument za odzivanje na nujne potrebe politike, hkrati pa bo s poenostavitvijo in pospešitvijo uporabe sredstev olajšal prijave.